

INTERFERENȚE LINGVISTICE GERMANO-ROMANICE / LINGUISTIC INTERFERENCES OF GERMANIC AND ROMANCE LANGUAGES

Gina MĂCIUCĂ

Associate Professor, Ph.D.

("Ștefan cel Mare" University of Suceava, Romania)

ginamaciuca@litere.usv.ro, <https://orcid.org/0009-0006-0319-3815>

Abstract

After meticulous investigation of more than 800 function verb phrases (FVPs) extracted from the modern vocabulary of two Germanic languages (German and English) and a Romance one (Romanian), in the contribution at hand the author scrutinizes the idiosyncrasies which the fascinating – if, alas, excruciatingly logic-chopping – procedure of finding semantico-lexematic matches in the three above-mentioned languages has helped to bring out. Vying for the reader's undivided attention are thus minor topics such as: referential and formal 'double-dealers', cognati falsi, inherently or explicitly superlative/negative combinations, interference types of syntactic and semantic modification, voice blends, flexibility types. In the final section statistical evidence – guided by a double-barrelled approach, i.e. both morphology- and language-oriented – is had ample and authoritative recourse to. Interesting findings are being highlighted in the process, again with a twofold purpose in mind : to further corroborate previous, less empirical, evidence and, more important even, to put across in a most vigorous manner the incongruities deriving from infelicitous usage of loan translations with Romanian speakers.

Keywords: verb phrases, language, match, cognati falsi, combination, type

Rezumat

Lucrarea de față reprezintă faza finală a unei cercetări îndelungate a autoarei în domeniul lingvisticii contrastive, mai precis a echivalării componentiale intrasistemice a unui corpus de aproximativ 900 de sintagme și locuțiuni verbale funcționale, aparținând limbilor germană, engleză și română. Tabloul sinoptic focalizează cazurile cele mai spectaculoase de echivalare, operând, totodată, și o clasificare a acestora în funcție de categoria semantică, stilistică sau gramaticală investigată (a se vedea, de exemplu, cazuri de duplicitate referențială și duplicitate formală, cazuri de cognati falsi, sintagme mai puțin vehiculate în limbă, sintagme aparținând jargonului, sintagme cu valoare superlativă implicită și explicită, sintagme cu conotație negativă implicită și explicită, sintagme cu valoare stilistică derivată din alte figuri de stil, cazuri de amalgamare a diatezelor, sintagme cauzative, sintagme cu grad ridicat de flexibilitate echivalențială). Ultima secțiune exemplifică și analizează pe scurt o problemă extrem de actuală și delicată din domeniul contactelor lingvistice, și anume întrebuințarea total inadecvată a unor calcuri lingvistice, fenomen care reprezintă un atentat inacceptabil la logica internă a limbii-țintă.

Cuvinte-cheie: sintagme verbale, limbă, opțiune, cognati falsi, combinație, tip

După ce, în cadrul unei îndelungate cercetări anterioare, materializate în două cărți (DIP și VSSV), am trasat tiparele structurale, analizat criteriile

lexicosemantice și identificat valorile stilistice ale sintagmelor verbale funcționale (SVF)¹⁸ din două limbi germanice – germana și engleza – și una romanică – româna –, pornind de la același corpus lingvistic de aproape 900 de exemple – căruia i s-au adăugat și altele, sugerate de anumite componente ale celor dintâi – mi-am propus să verific echivalența componențială a unor SVF și locuțiuni verbale funcționale (LVF), care se bucură deja de echivalență globală, cu alte cuvinte a unor ansambluri structurale sinonime.

Dovada cea mai la îndemână, în acest sens, o constituie identitatea semantică a verbelor-substitut corespunzătoare din cele trei limbi. S-ar putea spune astfel, în termeni matematici, că îmi propun analiza unor identități al căror rezultat se cunoaște deja. Conform logicii matematice, obiectul analizei noastre ar fi o falsă problemă. Privite din perspectivă lingvistică însă, lucrurile sunt mult mai complicate, deoarece de prim interes aici sunt valorile mărimilor variabile, care intervin în identitate.

Prin combinarea grafică, pe baza analizei combinatorii, a șase componente (trei morfologice: verb (V), substantiv (S), prepoziție (P); și trei idiomatiche: germana (G), engleza (E), româna (R)), am obținut 32 de subtipuri principale și 7 secundare, ca și o serie de tipuri mixte – mai precis variante redundante și absurde –, care nu au făcut obiectul analizei. Exemplele ilustrative pentru amintitele subtipuri s-au constituit într-un minidicționar pe care l-am supus apoi unei minuțioase investigații semantice și stilistice.

Lucrarea de față prezintă o bună parte din concluziile acestei ample cercetări, înainte de publicarea sa într-un viitor apropiat ca studiu *per se*.

1. Cazuri de duplicitate referențială și duplicitate formală

Cu excepția sintagmei *bear the blame*, a cărei așa-zisă ambiguitate am discutat-o la momentul potrivit, toate celelalte sintagme din prima categorie își datorează dublul sens duplicității referențiale a elementului nominal, ex. *zur Besinnung bringen* – *bring to one's senses*, *zur Besinnung kommen* – *come to one's sense*, *zur Einsicht kommen* – *go into a dive*, *a intra în discuție*, *a pune în discuție*.

Tot aici trebuie să menționăm lexemele nominale cu dublu sens, dar care nu generează sintagme duplicitare, de ex. *bring back to one's mind* și *cross one's mind*, *im Druck sein* și *Druck ausüben auf*.

A doua categorie este opusul celei de mai sus, întrucât include cazurile de duplicitate a formei, sau, mai precis, acele sensuri sintagmatice care apar re-

¹⁸Dintre posibilele modalități de definire a noțiunii de „sintagmă verbală funcțională” (SVF) - traducerea în română a termenului „Funktionsverbgefüge”, aparținând lingvistului german Bernhard Engelen -, cea mai adecvată ni se pare a fi cea care evidențiază principiul semantic generator: construcția al cărei sens global e o variantă a sensului nucleului său nominal verbalizat. Acest termen va fi folosit pe tot parcursul lucrării cu referire la construcțiile provenind din cele două limbi germanice investigate, pentru cele din limba română, preferată fiind utilizarea formulării „locuțiune verbală funcțională” (LVF), din motivele invocate în DIP.

prezentate în cadrul aceleiași limbi de doi semnificanți, de obicei aparținând unor familii sintagmatice diferite, așa-numitele „dublete”, de ex. *in Frage stellen* - *in Zweifel stellen*, *call in question* - *throw doubt upon*, *a pune la îndoială* - *a pune în discuție*, *zur Besinnung kommen* - *das/sein Bewusstsein wiedererlangen*, *come to one's senses* - *recover consciousness*, *a-și veni în simțiri*, *a-și recăpăta cunoștința*.

2. Cazuri de cognati falsi

În această categorie, intră sintagme precum *Feuer geben*, *aufs Feuer setzen* și *set on fire*, sau *take place*, care sunt perfect congruente și echivalente la nivel componential cu LVF sau alte construcții din limba română (v. în cazul de față *a da foc*, *a pune pe foc*, *a lua loc*), dar nu și sinonime cu acestea, ci cu alte LVF cu posibilități diminuate de echivalare (v. *a deschide focul*, *a da foc*, *a avea loc*).

3. Sintagme mai puțin vehiculate în limbă

Perechile sau seriile sinonimice, incluse în prezentul minidicționar, au uneori în componență sintagme care nu reflectă o largă circulație în limba respectivă. Apariția lor se justifică prin posibilitățile ample de echivalare de care dispun în comparație cu sintagmele uzuale sinonime. Unele, precum *have the habit* sau *move in a circle* nu sunt altceva decât simple parafraze de dicționar. Alte exemple: *in Angst sein*, *in Sorge sein*, *be in fear*, *put in fear*, *have respect for*, *a avea asemănare cu*, *a-i fi de grabă*, *a avea respect pentru*.

4. Explicarea diatezei

Sintagme active cu sens pasiv și reflexiv și pasive cu sens activ și reflexiv

Un prim aspect care se cuvine a fi discutat în acest subcapitol este dubla interpretare - activă și pasivă - a SVF *zur Entscheidung kommen*, interpretare care depinde de rolul semantic și funcția sintactică ale subiectului sintagmei în varianta cu echivalent verbal monolexematic.

Astfel, exemplului

<i>MEIN FREUND kam schliesslich zu einer Entscheidung der Frage</i>	îi corespunde	<i>MEIN FREUND entschied schliesslich die Frage</i>
rol semantic: agent funcție sintactică: subiect	⇒ interpretare activă	
în timp ce		
<i>Die SACHE kam schliesslich zur Entscheidung</i>	are ca echivalent	<i>Die SACHE wurde entschieden</i>
rol semantic: pacient în structura profundă: obiect		

direct funcție sintactică în structura superficială: subiect	⇒ interpretare pasivă	
--	--------------------------	--

În cazul în care subiectul sintagmei trebuie să fie exprimat printr-un pronume, dezambiguarea se realizează prin folosirea pentru primul sens a SVF sinonime *eine Entscheidung fallen/treffen*.

Interesant este că cele două sensuri prezintă și o alternanță cu reflexivul:

- a) activ - reflexiv, de data aceasta negeneratoare de ambiguități, de ex. *Mein Freund kam schliesslich zu einer Entscheidung darüber* = *Mein Freund entschiedete SICH schliesslich darüber*;
- b) pasiv - reflexiv, de ex. *Die Frage wird jetzt einer Entscheidung kommen* („Die Frage wird jetzt entschieden werden”) = *Die Frage wird SICH jetzt entscheiden*.

Fenomenul se întâlnește și în limba română, dar e valabil numai pentru primul sens menționat, de ex. *Prietenul meu a ajuns în cele din urmă la o hotărâre în această privință* = *Prietenul meu s-a decis în cele din urmă în această privință*. Cât privește al doilea tip de alternanță, acesta există doar la nivelul verbului substituit, întrucât LVF citată nu poate fi interpretată în sens pasiv, de ex. *Chestiunea VA FI decisă acum* = *Chestiunea SE VA decide acum*.

SVF englezească *come to a decision* este ferită de pericolul ambiguității. În plus, nedispunând de o variantă reflexivă a verbului (a) *decide*, engleza nu prezintă niciunul din cele două tipuri de alternanță descrise mai sus, utilizând doar pasivul pentru al doilea sens: *The matter will BE decided right away*.

Trebuie făcută precizarea că și limba germană literară recomandă folosirea verbului *entscheiden* în locul SVF pentru variantele reflexivă și pasivă, și, uneori, chiar și pentru cea activă.

Dacă folosirea sintagmelor active cu sens pasiv este un fenomen destul de frecvent (v. *zur Abstimmung kommen*, *zur Aufführung kommen*, *zum Ausdruck kommen*, *zum Austrag kommen*, *in Betracht kommen*, *come to light* („be revealed”), și alte exemple citate în II.7 din DIP și III.4.3 din VSSV), utilizarea sintagmelor pasive cu sens activ e mai puțin obișnuită. Un exemplu de acest gen este SVF *be thrown into ecstasy/ecstasies*, sinonimă cu *go into ecstasy/ecstasies*.

Un caz interesant este cel al SVF *in Erfüllung gehen*, care are atât sens pasiv („erfüllt WERDEN”), cât și reflexiv („SICH erfüllen”). Corespondentele semantice din celelalte două limbi demonstrează această ambivalență a sintagmei germane, engleza întrebuițând pasivul (*be accomplished/fulfilled/realized*), pe lângă combinația activă verb + adjectiv (*come true*), în timp ce româna recurge la reflexiv (*a se împlini/îndeplini*).

Sintagme cu nuanță modală

Un alt exemplu care ne-a atras atenția este SVF englezească *be on show/view*. Construcția este, din punct de vedere gramatical, la diateza activă. Sensul său este însă pasiv, și, în plus, apare și o nuanță modală de potențialitate: "can be viewed" (cf. (R) "a PUTEA FI văzut/vizionat").

Aceeași nuanță modală e reflectată și de seria *jmdm zur Verfügung stehen - be at s.o.'s disposal - a fi la dispoziția cuiva*, unde rolul semantic de 'agent' este îndeplinit de complementul în dativ/genitiv, în timp ce subiectul este, de fapt, cel care suferă acțiunea (cf. parafraza *a putea dispune de*).

Amalgamarea nuanței modale de necesitate cu sensul pasiv este ilustrată de SVF și LVF cu verbele funcționale marginale (G) *bedürfen*, (E) *require* și (R) *a necesita*, de ex. *einer Erklärung bedürfen* („erklärt WERDEN MÜSSEN”), *require an explanation* („NEED to BE explained”) și *a necesita o explicație* („a TREBUI să FIE explicat”).

5. Exprimarea cauzativității

Categoria gramaticală în discuție este cel mai bine reprezentată de SVF germane. În susținerea acestei afirmații, argumentul forte îl constituie faptul că o serie de SVF germane nu au echivalenți în celelalte două limbi sub forma SVF, respectiv LVF. Avem în vedere aici construcții de tipul *zum Verschwinden bringen* ((E) *make disappear*, (R) *a face să dispară*) *zum Lachen bringen* ((E) *make laugh*, (R) *a face să râdă*), care pot include teoretic infinitivul oricărui verb, înscriindu-se astfel în formula *zum I bringen* (I = Infinitivum). Așa cum precizam și în DIP, subcapitolul II.2., asemenea construcții ar trebui situate undeva la periferia categoriei SVF, întrucât nu impun practic nici o restricție în ceea ce privește selecția elementului nominal. Tocmai din acest motiv nu le-am inclus nici noi la subtipul 37.

Un alt exemplu deviant este *zur Einsicht (+ Gen.) bringen*, ai cărui corespondenți semantici sunt, în marea majoritate a cazurilor, construcțiile cauzative (E) *cause to realize* și (R) *a face să înțeleagă*. Numai un stil extrem de elevat – perceput de unii drept pompos chiar – ar putea genera combinații de tipul (E) *bring to the realization of* și (R) *a conduce la înțelegerea* (+ Gen.), care, la fel ca și construcția germană citată – străină și aceasta stilului colocvial –, ar putea fi plasate, în cel mai bun caz, la granița dintre SVF și LVF pe de o parte, și combinațiile libere pe de alta.

Construcția având același sens cu perechea *in Ekstase bringen - send into ecstasies* este o fuziune interesantă între un verb cauzativ și LVF noncauzativă echivalentă cu SVF care formează o pereche aspectuală cu *in Ekstase bringen* și *send into ecstasies* (în rom. *a face să cadă în extaz*). Caracterul idiosincronic al acestei construcții ne împiedică să o situăm în cadrul subtipului 36, întrucât include o LVF, dar, în același timp, incongruența frapantă dintre cele două

structuri nu ne permite nici să o înscriem în categoria LVF. O vom încadra, prin urmare, într-un tip hibrid, ca unică reprezentare, deocamdată.

Un statut special are și combinația românească *a pune la*, întrebuințată în LVF, precum *a pune la ambiție* și *a pune la respect*, parafrazabile prin „a face să se ambiționeze”, și respectiv „a face să se comporte respectuos”. Sinonimele, din celelalte două limbi, ale LVF citate apar cel mai frecvent sub forma unor construcții cauzative extrem de sofisticate, precum (G) *so machen, dass man sich auf etwas versteift*, respectiv *so machen, dass man einem Respekt zollt*, și (E) *get s.o. to show what he/she is capable of*, respectiv *make s.o. show some respect*, sau *teach s.o. some respect*. Aceste combinații corespund LVF *a pune la ambiție/respect* și din punct de vedere stilistic.

Pe de altă parte, construcțiile care se aproprie structural de LVF în cauză nu corespund din alte puncte de vedere. De pildă, sintagmele (G) *jmds. Ehrgeiz aufstacheln/herausfordern*, și respectiv *jmdm. Respekt gebieten, jmdm. Achtung einflößen*, sau *sich Achtung verschaffen* au mai mult aspect de combinații libere, deoarece componenta nominală poate fi exprimată printr-un număr extrem de mare de lexeme. În plus, toate aceste sintagme aparțin stilului elevat.

La polul opus, se află expresia idiomatice *jmdn. Mores lehren*, căreia latinismul *mores* nu numai că nu a reușit să-i imprime o anumită distincție, dar se pare că a avut tocmai efectul contrar, pentru că dicționarele contemporane o atribuie exprimării neîngrijite, cu tentă arhaică, menționând, în același timp, că este foarte rar utilizată (Schemann *et alii*, 1995, p. 667). În afară de aceasta, construcția în discuție nu corespunde întru totul nici din punct de vedere semantic LVF *a pune la respect*, sinonimul său fiind mai degrabă sintagma *a învăța minte*.

În limba engleză, se întâlnesc combinațiile *put on the mettle* și *put s.o. in his/her place*, care se aproprie de LVF *a pune la ambiție*, respectiv *a pune la respect*: prima, în ceea ce privește componenta, a doua, ca sens. Așadar, *put on the mettle* nu poate fi luată în considerație ca potențial echivalent datorită faptului că este sinonimă cu *put to the test* („a pune la încercare (curajul, forța, tenacitatea, ambiția etc.)”), cu care *a pune la ambiție* se află într-un raport de hiponimie.

Referitor la cealaltă construcție, aceasta nu poate fi înscrisă în categoria SVF pentru că face parte din cea a expresiilor idiomatice (cf (R) *a pune pe cineva la locul său*).

6. Tipuri de flexibilitate a SVF și LVF

Un alt aspect ce se cuvine reanalizat aici – și nu neapărat sub imperiul cifrelor – este cel al flexibilității. Facem precizarea că am utilizat termenul cu referire la patru tipuri, și anume:

- a) Posibilitățile mai ample de echivalare – la nivel strict numeric al componentelor – a unei anumite LVF, respectiv SVF dintr-o limbă, în

raport cu cele ale SVF, respectiv SVF și LVF din celelalte două limbi, în condițiile utilizării acelorași variante lexematice ale componentelor locuțiunii, respectiv sintagmei verbale funcționale în cauză. Exemple: *in eine Linie bringen* – *put in line* (subtip 25) și *put in line* – *a așeza în linie* (subtip 26).

- b) Posibilitățile mai ample sau identice de echivalare a unui SVF, respectiv LVF dintr-o limbă, față de LVF și SVF, respectiv SVF din celelalte două limbi, în condițiile utilizării unor variante lexematice diferite cel puțin la nivelul uneia dintre componentele sintagmei, respectiv locuțiunii verbale funcționale în cauză. Exemple: *zum Vorschein bringen* – *a scoate la iveală* (subtip 23) și *ans Licht bringen* – *bring to light* – *a scoate la iveală* (subtip 24). Analiza exemplurilor incluse în minidicționar indică un grad mai ridicat de flexibilitate a limbii engleze, mai cu seamă în ceea ce privește tipul (a), în timp ce germana oferă un număr mai mare de variante lexematice la nivelul componentei nominale.
- c) LVF fac dovada unei flexibilități a structurii sintactice, întâlnită doar în cazuri de excepție la cele două limbi germanice. Exemple: *jmdm. die Stimmung verderben* – *spoil s.o.'s mood* – *a strica CUIVA dispoziția/a strica dispoziția CUIVA*.
- d) În fine, se poate vorbi și de un alt tip de flexibilitate, cel al sensurilor sintagmatice, pentru că unul și același sens sintagmatic poate fi reprezentat de semnificații diferiți într-o limbă – aparținând aceleiași familii sintagmatice sau unor familii sintagmatice diferite, - care, în condiții de echivalență, pot forma o pereche sau o serie sinonimică cu semnificații din cele două limbi (v. și VI.2., cazurile de duplicitate formală). Exemple: *zur Besinnung kommen* – *come to one's senses* – *a-și veni în simțiri* și *das Bewusstsein wiedererlangen* – *recover consciousness* – *a-și recăpăta cunoștința* (Ambele serii sunt incluse la subtipul 16).

Unul dintre cazurile extrem de rare, care cumulează toate tipurile de flexibilitate expuse mai sus, este cel al sensului sintagmatic reprezentat de următoarele formații:

- 1) *an die Öffentlichkeit bringen* – *bring to public attention* – *a aduce în atenția publică* (subtip 4, V (G, E, R));
- 2) *an die Öffentlichkeit bringen* – *give publicity to* – *a da publicității* (subtip 8, S (G, E, R));
- 3) *an die Öffentlichkeit bringen* – *bring to public attention* (subtip 17, V, P (G, E));
- 4) *give publicity to* – *a da publicitate la* (subtip 26, V, S, P (E, R)).

Ordinea celor patru formații o respectă pe cea a subtipurilor în minidicționar. Facem precizarea că includerea perechii *give publicity to* – *a da publicitate la* în subtipul 26 a dus în mod automat la eliminarea perechii *bring to public attention* – *a aduce în atenția publică*, care, deși provine din alte familii sintagmatice

decât cele ale primei perechi, nu oferă posibilități de echivalare la nivelul componentei prepoziționale.

Aceeași componentă a constituit obstacolul principal în alcătuirea unei serii dublu echivalente *an die Öffentlichkeit bringen* – *give publicity to* – *a da publicitate la*, întrucât *to* și *la* fac parte din categoria prepozițiilor postnominale, în timp ce *an* este o prepoziție prenominală.

În ceea ce privește gradul de flexibilitate probat de cele trei limbi, cel mai ridicat este cel al limbii române, aceasta beneficiind în plus față de engleză și de o sintaxă mai flexibilă (cf *a da ceva publicității* și *a da publicitate (la ceva)*). La polul opus se situează germana, care se menține doar la nivelul unei flexibilități de tip *a*).

7. Câteva observații referitoare la rolul contactelor lingvistice în stabilirea echivalențelor

Studiul statistic al echivalenței perechilor sinonimice pe idiomuri indică, așa cum era și de așteptat, un număr mai mare în cazul limbilor germană și engleză, de sorginte comună. Surpriza o constituie valorile apropiate ale numărului de perechi pe care limba română le formează cu fiecare din cele două limbi germanice, întrucât, dat fiind contactul direct al limbilor germană și română în perioada de ocupație austro-ungară a unei părți din teritoriul românesc, ne-am fi așteptat ca perechile echivalente în aceste două limbi să fie cu mult superioare numeric celor echivalente în engleză și română.

Fără a intra în detalii de lingvistică diacronică – lucrarea de față nu și-a propus acest lucru –, îndrăznim să opinăm totuși că monogeneza ar putea explica disponibilitățile de echivalare ale majorității perechilor formate dintr-o LVF și o SVF germană. Pe de altă parte, o serie de perechi cu aceeași componentă idiomatică și-ar putea datora existența fenomenului de etimologie multiplă. Având în vedere că majoritatea SVF și LVF analizate au o vechime considerabilă în limbile cărora le aparțin, înclinăm să credem că poligeneza și etimologia multiplă constituie justificări mai plauzibile ale numărului relativ mare de echivalențe stabilite între LVF și SVF din engleză.

Împrumutul – mediat sau direct – explică echivalențele de dată mai recentă, îndeosebi cele care privesc termenii aparținând limbajului oficial-administrativ, politic, tehnic etc. Discursul filozofic, de pildă, este, grație naturii sale abstracte, un teren favorabil proliferării SVF și LVF. Libera circulație după 1989, în original, a operelor filozofilor englezi și americani a generat calcuri precum *a angaja o asumție* („a face o presupunere”), cu aplicabilitate limitată la acest tip de discurs.

Trebuie să facem totuși precizarea că limba română nu manifestă o toleranță nelimitată în ceea ce privește ignorarea restricțiilor de compatibilitate sintagmatică și contextuală, lucru demonstrat și de faptul că unele sintagme precum *a face un test* (cf. engl. *do a test*) în loc de *a da un test* sau *a veni în existență* (ca traducere a SVF din engleză *come into being* (DEX, p. 60)) sunt recu-

noscute imediat de către vorbitorii nativi de bună credință ca reprezentând calchierea unor procedee frazeologice dintr-o altă limbă, și, în același timp, drept ingerințe în logica limbii materne.

Intrucât calchierea forțată reprezintă un rău absolut inutil, vom părăsi preț de câteva paragrafe bune domeniul propriu-zis al LVF și SVF, argumentând cele afirmate mai sus cu alte două exemple cât se poate de edificatoare, în opinia noastră.

Primul și-a făcut deja ucenicia, din nefericire, în limbajul birocratic în postura de stereotip verbal întâlnit cu predilecție la personajele caragialiene ale zilelor noastre. Așa de pildă, auzim sau citim la tot pasul anunțuri sau oferte de genul: „*Aplicați aici pentru cutare sau cutare job*”, unde *a aplica pentru* reprezintă indiscutabil o calchiere aberantă și de-a dreptul ridicolă a englezescului *apply for* (=a înainta o cerere pentru un post etc.). Este adevărat că *apply* și *a aplica* sunt sinonime parțiale, dar sensul citat mai sus, în care e întrebuințat *apply* însoțit de prepoziția *for*, nu face parte din zona semantică comună celor două lexeme (DEX, p. 51): „*APLICÁ, aplic, vb. I. Tranz. 1. A pune un lucru pe (sau peste) altul pentru a le fixa, a le uni, a face din ele un corp comun. 2. A pune ceva în practică, a întrebuința, a folosi, a face, a administra. A aplica un procedeu. A aplica un tratament * Loc. vb. A aplica (cuiva) o corecție = a pedepsi cu bătaia (pe cineva). 3. A raporta un principiu general la un caz concret, particular*”.

Al doilea exemplu l-am preluat prin amabilitatea unei colege – care mi l-a furnizat împreună cu contextul generator de un comic grotesc – și, căreia, după cum mi-a mărturisit, i-a luat ceva timp să-și revină din șocul provocat de asemenea încălcare flagrantă a bunului simț lingvistic.

Cazul semnalat este cel al unui inspector vamal care, în cadrul unei conferințe de presă, a declarat în câteva rânduri, cu o dezinvoltură de invidiat, că ține numaidecât să „boldească” <sic!> importanța unuia sau altuia dintre aspectele discutate, cu intenția – se presupune, deși nicio circumstanță nu poate fi considerată atenuantă în situația dată – de a utiliza un sinonim mai „elevat” al românescului *a sublinia* – transformat pe nedrept, în epoca de tristă amintire, într-una din hulițele vocabule ale limbajului „de lemn”.

Oricât de nobilă ar fi fost intenția vorbitorului, avem de-a face aici cu o dublă greșală lingvistică. În primul rând, o calchiere grosolană a englezescului *bold*, iar în al doilea, o conversiune forțată a aceluiași lexem din adjectiv, cum este întrebuințat în engleză (cf. *in bold (type)/bold-faced* = scris/tipărit cu caractere îngroșate), în verb, devenit astfel, prin asocierea involuntară cu cvasiomofonul românesc *a boldi* – deținător al unei plaje semantice total diferite (cf. DEX, p. 105: „*BOLDÍ, boldesc, vb. IV. Tranz. (Reg.) 1. A îmboldi 2. A căsca, a holba, a zgâi ochii * Refl. A privi cu încordare*”) – , exemplu tipic de linguicomedie.

Și o remarcă de final. Dacă ambiguitățile care populează din ce în ce mai des – spre disperarea bieților elevi – enunțurile problemelor din manualele moderne de matematică au încetat de mult să mă mai surprindă – demonstrând o dată în plus că mult trâmbițata precizie și transparență a limbajului matematic este doar praf în ochii lingviștilor – specimene de tipul celui de mai sus, demne să stârnească mai degrabă râsu’-plânsu’, ar trebui să deștepte, aidoma unui semnal de alarmă, vorbitorii cu „naturelul simțitor” din letargia care i-a cuprins, și, să-i îndemne să reflecteze cu seriozitate asupra ridicolului, și, în aceeași măsură, asupra pericolului calchierii unor sintagme, care reprezintă, în ultimă instanță, un atentat la logica internă a limbii în care se operează împrumutul prin intermediul unor vorbitori inconștienți de atrocitatea înfăptuită asupra propriei lor limbi materne, punându-și, în final, fireasca întrebare: oare cât snobism și câtă xenofilie lingvistică poate suporta o biată limbă naturală?

Revenind la tema noastră de cercetare, facem mențiunea că motivele pentru care nu ne încumetăm să analizăm mai în profunzime, din perspectiva contactelor lingvistice, exemplele supuse echivalării, sunt în număr de trei.

Mai întâi de toate, minidicționarul a fost alcătuit cu scopul declarat de a trasa echivalențele la nivel componential, ceea ce presupune eliminarea cu bună știință a variantelor intens vehiculate în limbă, dar care dispun de posibilități reduse de echivalare în sensul amintit mai sus. Spre deosebire de poziția adoptată de mine, într-un studiu al contactelor lingvistice se au de obicei în vedere variantele cu cea mai largă circulație, pentru că în acest caz ceea ce interesează este echivalarea sensului la nivelul de sintagmă.

În al doilea rând, o asemenea analiză este axată, de regulă, contactele care apar între două limbi, în timp ce lucrarea noastră s-a lansat de la bun început pe o triplă coordonată idiomatice. În consecință, au fost suprimate tocmai variantele cu posibilități de echivalare doar la nivelul a două din cele trei limbi comparate, incluzându-le numai acolo unde s-au dovedit deosebit de relevante dintr-o anumită perspectivă.

Un al treilea motiv derivă tot din principiul care a stat la baza alcătuirii minidicționarului. Acesta din urmă nu e structurat pe zone semantice, ba mai mult, sensurile sintagmatice sunt în mod frecvent reprezentate de perechi sau serii sinonimice aparținând mai multor subtipuri de echivalență. Este evident că o asemenea dispersare semantică nu constituie un cadru propice studiului contactelor lingvistice, mai ales acolo unde acestea se datorează poligenezei, și, implicit, acelei ‚Elementarverwandtschaft’ postulate de Schuchardt.

Convingerea mea este însă că un studiu aprofundat al contactelor lingvistice în diacronie ar fi în măsură să risipească orice nedumerire în privința multiplelor echivalențe care se pot stabili în sfera sintagmelor și locuțiunilor

verbale funcționale – și nu numai – între o limbă romanică cum este limba română, pe de o parte, și limbi germanice precum germana și engleza, pe de alta.

Referințe

Dimitrescu, F. (1958). *Locuțiunile verbale în limba română*. Editura Academiei Republicii Populare Romine.

Duda, G., Gugui, A., Wojcicki, M. (1985). *Dicționar de expresii și locuțiuni ale limbii române*. Editura Albatros.

Dumistrăcel, S. (1980). *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*. Editura Științifică și Enciclopedică.

Engelen, B. (1968). *Zum System der Funktionsverbgefüge*. WW, 5, 289-303.

n.d. (1980). *Handwörterbuch I Englisch-Deutsch*. Ernst Klett Verlag [= HED, 1980].

n.d. (1980). *Handwörterbuch II Deutsch-Englisch*. Ernst Klett Verlag [= HDE, 1980].

Hornby, A. S. (1992). *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. Oxford University Press.

Levițchi, L. (1973). *Dicționar român-englez*. Editura Științifică.

Levițchi, L., Bantaș, A., Nicolescu, A. (1974). *Dicționar englez-român*. Editura Academiei.

Măciucă, G. (2002). *Dubla ipostază a unei construcții lingvistice: sintagma verbală funcțională în limbile germană și engleză*. Editura Universității Suceava.

Măciucă, G. (2005). *Valori semantice și stilistice ale verbului în limbile română, engleză și germană. Consonanțe și disonanțe*. Editura Universitas, XXI.

Savin, E., Lăzărescu, I., Țânțu, K. (1986). *Dicționar german-român* [= DGR, 1986].

Savin, E., Lăzărescu, I., Țânțu, K. (1986). *Dicționar român-german* [= DRG, 1986].

Schemann, H., Knight, P. (1995). *Idiomatik Deutsch-Englisch*. Ernst Klett Verlag für Wissen und Bildung.

Șăineanu, L. (1998). *Dicționar universal al limbii române*. Editura Litera.